

เอกสารประกอบการเรียนวิชาสตรีศึกษา

โดย ฉลาดชาย รมิตานนท์
ศูนย์สตรีศึกษา
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การเมืองเรื่องอัตลักษณ์

(Identity politics)

คำว่า การเมืองเรื่องอัตลักษณ์หรือ จะเรียกว่าการเมืองกับอัตลักษณ์หมายถึงปฏิบัติการ (practice) ทางการเมืองของคนๆ หนึ่งหรือกลุ่มคนบนความรู้สึกหรือการรับรู้ (sense) ของอัตลักษณ์ส่วนตัว (personal identity) ของคนหรือกลุ่มคน เช่น ในฐานะที่เป็นผู้หญิง (female) เป็น “เกย์” (gay) เป็น “หญิงรักหญิง” เป็นคนดำ เป็นคนขาว เป็นจีน เป็นไทย เป็นชาวเขา เป็นวัยรุ่น เป็นต้น โดยทั่วไปคำนี้เท่าที่เป็นมามากถูกใช้กับชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ (ethnic minorities) และชนกลุ่มน้อยทางเพศ (sexual minorities) ในลักษณะที่เป็นเครื่องมือในการจัดตั้งหรือจัดองค์กรเพื่อที่จะสร้างความเป็นปึกแผ่น และความมีปากมีเสียงของชุมชนการเมือง (political communities) ในกรณีของการเคลื่อนไหวและปฏิบัติการของกลุ่มหรือชุมชนหญิงรักหญิงผิวดำในสหรัฐอเมริกา องค์กรหนึ่งชื่อ Combahee River Collective องค์กรนี้เคลื่อนไหวในประเด็นหลักสามประเด็นคือ การกดขี่ทางเพศ (sexual oppression) บนฐานของความเป็นผู้หญิง การกดขี่ทางเชื้อชาติ (racial oppression) บนฐานของความเป็นคนผิวดำและการกดขี่บนฐานของหลักการหรือ ความเชื่อว่าผู้คนจะต้องมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเท่านั้น (heterosexual oppressions) ในคำประกาศตอนหนึ่งขององค์กรนี้มีข้อความทำนองว่า

การมุ่งประเด็นมาบนเรื่องการกดขี่ที่พวกเราเผชิญอยู่เป็นการบอกว่าการกดขี่นั้นฝังอยู่ในมโนทัศน์การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ เราจึงเชื่อว่าการเมืองที่เด่นชัดและมีศักยภาพที่จะเป็นการเมืองที่ถึงรากเหง้ามากที่สุดนั้น เกิดโดยตรงมาจากอัตลักษณ์ของเราเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับการต่อสู้เพื่อขจัดการกดขี่ของคนอื่น (1982: 16, อ้างใน Andermahr (et. al.) (1997: 103)[*]

ข้อความข้างบนน่าจะมีความหมายว่า ในการต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกกดขี่ต่างๆ ผู้ที่ถูกกดขี่ (ซึ่งในกรณีนี้คือกลุ่มรักหญิงหญิงผิวดำในอเมริกา กลุ่มหนึ่ง) ต้องหันมาสร้างพลังจากอัตลักษณ์ของตนหรือของกลุ่มตนเอง คือสร้างกลุ่มเคลื่อนไหวและปฏิบัติการต่างๆ บนอัตลักษณ์นั้นจะเป็นแนวทางที่ตรงกันข้ามกับการเรียกร้อง หรือปฏิบัติการต่างๆ เพื่อหยุดยั้งการกดขี่ที่มาจากคนอื่น

นอกจากนั้นในสิ่งที่เรียกว่าการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ หรือบางคนอาจเรียกว่าการเมืองเชิงอัตลักษณ์นี้ เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นว่าการเมืองในมิตินี้นำไปสู่ปฏิบัติการสามแนวใหญ่ๆ คือ

หนึ่ง การต่อยอดหรือยืนยันอัตลักษณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกัน (common identities) โดยกลุ่มที่ประกอบขึ้นด้วยปัจเจกชนผู้มาร่วมกันเพื่อเคลื่อนไหวในการสร้างพลังอำนาจในการต่อรอง

สอง การรื้อสร้าง (Deconstruction) บนฐานความคิดว่าอัตลักษณ์ต่างๆ เหล่านั้น เป็นสิ่งประดิษฐ์หรือถูกประกอบสร้างทางสังคม (socially constructed) ดังนั้นจึงสามารถปฏิเสธหรือไม่ยอมรับอัตลักษณ์เหล่านั้นได้

สาม แนวทางนี้สืบเนื่องมาจากข้อที่สอง กล่าวคือเมื่ออัตลักษณ์ต่างๆ เป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็น “สิ่งสร้างทางสังคม” ฉะนั้นเมื่อสังคมประกอบขึ้นด้วยความแตกต่างหลากหลาย และเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การต่อสู้ในการเมืองเรื่องอัตลักษณ์จึงต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่าง หลากหลายและความเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์ แนวทางนี้จึงสามารถรองรับความแตกต่างต่างๆ ภายในการจัดประเภทผู้คนหรือกลุ่มคน อาทิเช่น ความแตกต่างหลากหลายและการเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์ต่างๆ ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ชาย ผู้หญิง อายุและชนชั้นเป็นต้น พูดอีกอย่างหนึ่งคือ ภายในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ เช่นม้ง ลีซู อาข่า ลาหู่ เมียน กะเหรี่ยงย่อมมีอัตลักษณ์รวมของชาติพันธุ์ในไทยนั้นๆ พร้อมกับมีอัตลักษณ์ชาย อัตลักษณ์หญิง และอัตลักษณ์ส่วนตัวของปัจเจกชนของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นด้วย ฉะนั้นคำว่าอัตลักษณ์ในที่นี้จึงเป็นพหุพจน์คือ มีมากกว่าหนึ่ง ถ้าใช้ภาษาอังกฤษก็ต้องพูดว่า Identities

[*] Andermahr, S., Lovell, Tl, Wolkowitz, C. (1997)